Ібатуллін Марат. Концептуальні засади дослідження міжнародної економіки в умовах поліцентричного світу. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2026. Випуск 2. С. 224-233.
DOI: https://doi.org/10.35774/ibo2026.02.224

УДК 339.9:330.34
JEL Classification: F01, F02, F50

Ібатуллін Марат
д-р екон. наук, професор кафедри адміністративного менеджменту
та зовнішньоекономічної діяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м.Київ, Україна
E-mail: imi_1@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8765-6261

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОЛІЦЕНТРИЧНОГО СВІТУ

Анотація

Вступ. *Сучасна міжнародна економіка трансформується під впливом перерозподілу економічної сили, регіоналізації торговельних потоків, геоекономічної конкуренції та перебудови глобальних ланцюгів створення вартості, що формує передумови становлення поліцентричної структури світового господарства. За таких умов виникає необхідність розширення концептуальних засад її дослідження шляхом поєднання традиційного аналізу міжнародних економічних відносин із просторовим, мережевим, інституційним і геоекономічним підходами.*

Методи. *Методологічну основу дослідження становив системний підхід, який дає змогу розглядати міжнародну економіку як динамічну багаторівневу систему взаємодії асиметричних центрів економічної сили. Просторовий і мережевий підходи використано для ідентифікації центрів концентрації економічної активності та визначення характеру торговельних, фінансових, виробничих і технологічних взаємозв'язків між ними. Інституційний, геоекономічний та відтворювальний підходи застосовано для дослідження неоднорідності регуляторних моделей, стратегічного використання економічних ресурсів, асиметричних залежностей, а також особливостей створення і перерозподілу доданої вартості у світовій економіці.*

Результати. *У результаті дослідження систематизовано теоретичні підходи до аналізу міжнародної економіки та визначено поліцентричність як форму її просторово-функціональної організації, що характеризується взаємодією декількох асиметричних і функціонально спеціалізованих центрів економічної сили. Обґрунтовано доцільність поєднання системного, просторового, мережевого, інституційного, геоекономічного та відтворювального підходів для комплексного дослідження трансформацій світового господарства. Визначено, що сучасні зміни міжнародної економіки відображають не згортання глобалізації, а її реконфігурацію, яка супроводжується регіоналізацією економічних зв'язків, посиленням стратегічної конкуренції та зростанням значення стійкості, безпеки й зниження критичних залежностей.*

© Ібатуллін Марат, 2026

Перспективи. *Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичного інструментарію кількісного оцінювання поліцентричності міжнародної економіки та визначенням економічної ваги окремих глобальних і регіональних центрів. Подальшого опрацювання потребує оцінювання трансформації торговельних, інвестиційних, технологічних і виробничих зв'язків під впливом регіоналізації, цифровізації та посилення геоекономічної конкуренції. Окремим напрямом досліджень доцільно визначити оцінювання місця України в поліцентричній міжнародній економіці з урахуванням її інтеграції до європейського економічного простору та участі у виробничих, транспортних, енергетичних, продовольчих і технологічних мережах.*

Ключові слова: *міжнародна економіка, поліцентричність, глобалізація, регіоналізація, геоекономічна конкуренція, мережева взаємозалежність.*

Вступ.

Міжнародна економіка протягом останніх десятиліть розвивалася під впливом глобалізації, лібералізації торгівлі, активізації руху капіталу, формування глобальних виробничих мереж та технологічного обміну. Це сприяло посиленню взаємозалежності національних економік і формуванню розгалуженої системи транскордонних зв'язків.

Водночас сучасний розвиток світового господарства характеризується поєднанням економічної взаємозалежності з геоекономічною конкуренцією, регіоналізацією торговельних потоків, технологічними обмеженнями та трансформацією глобальних ланцюгів постачання. Одночасно змінюється співвідношення економічної сили: поряд із традиційними центрами посилюється роль Китаю, Індії, інших країн Азії та економік Глобального Півдня, а вагомими учасниками міжнародних процесів стають регіональні об'єднання, транснаціональні корпорації та цифрові платформи.

Такі структурні зміни створюють передумови для формування поліцентричної архітектури міжнародної економіки, характерною рисою якої є взаємодія декількох нерівнозначних центрів економічного впливу. Вони відрізняються масштабами економік, ресурсним, фінансовим і технологічним потенціалом та одночасно перебувають у відносинах співпраці, конкуренції й взаємозалежності.

Формування поліцентричного світу відповідно потребує розширення концептуальних засад дослідження міжнародної економіки. Традиційний аналіз торгівлі, руху капіталу та валютно-фінансових відносин доцільно доповнювати дослідженням просторового перерозподілу економічної сили, мережевої взаємозалежності, геоекономічної конкуренції, інституційної неоднорідності та стійкості міжнародних економічних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика трансформації міжнародної економіки та просторової концентрації економічної активності висвітлена у працях О. Філіпова, Є. Палиги, Я. Гнатюка, Т. Бондарук, Д. Кузьменко, В. Родченка та Ю. Пруса, які досліджують еволюцію міжнародної торгівлі, конкурентоспроможність регіонів, точки зростання, агломераційні ефекти та просторові зміни світового господарства.

П. Подлепіна, В. Сабадир, А. Гальчинський, В. Миценко та К. Церковнюк розглядають роль глобальних міст, методологічні засади економічного розвитку та трансформацію ланцюгів створення вартості, що розширює розуміння мережевої й функціональної взаємозалежності суб'єктів міжнародної економіки.

В. Панченко та Г. Михайло акцентують увагу на глобальній конкуренції й нормативно-інституційних вимірах стратегічного суперництва, що актуалізує комплексне дослідження міжнародної економіки з позицій просторового, мережевого, інституційного та геоекономічного підходів.

Мета.

Метою дослідження було узагальнення теоретичних концепцій міжнародної економіки та розвиток концептуальних засад її дослідження з урахуванням формування поліцентричної

структури світового господарства.

Методологія дослідження.

Методологічну основу дослідження становить системний підхід, який дає змогу розглядати міжнародну економіку як динамічну багаторівневу систему взаємодії асиметричних центрів економічної сили. Просторовий і мережевий підходи використано для ідентифікації центрів концентрації економічної активності та визначення характеру торговельних, фінансових, виробничих і технологічних взаємозв'язків між ними. Інституційний, геоекономічний та відтворювальний підходи застосовано для дослідження неоднорідності регуляторних моделей, стратегічного використання економічних ресурсів, асиметричних залежностей, а також особливостей створення і перерозподілу доданої вартості у світовій економіці.

Результати.

Міжнародна економіка традиційно розглядається як система відносин між національними господарствами, що виникають у процесі міжнародного руху товарів, послуг, капіталу, робочої сили та технологій. Теоретичні основи такого бачення закладено А. Смітом і Д. Рікардо, які пояснювали міжнародний обмін через спеціалізацію та порівняльні переваги [1], а Е. Хекшер і Б. Олін пов'язували його структуру з відмінностями у забезпеченості країн факторами виробництва [2]. Проте сучасна міжнародна економіка характеризується значно складнішою системою взаємозв'язків, що потребує розширення традиційного функціонального підходу.

Важливе значення для такого розширення мають положення І. Валлерстайна, який розглядав світову економіку як цілісну, але внутрішньо неоднорідну систему взаємодії центру, напівпериферії та периферії. З позицій сучасного системного підходу міжнародну економіку доцільно трактувати як багаторівневу систему взаємодії національних економік, регіональних об'єднань, міжнародних організацій і транснаціональних корпорацій, між якими формуються відносини обміну, конкуренції, кооперації, залежності та взаємного впливу.

Просторова неоднорідність міжнародної економіки знаходить теоретичне пояснення у концепції полюсів зростання Ф. Перру, відповідно до якої економічний розвиток концентрується у певних центрах, здатних поширювати свій вплив на навколишній економічний простір [3].

Подальший розвиток цього бачення представлений у працях П. Кругмана, який у межах нової економічної географії пов'язував просторову концентрацію економічної активності з ефектом масштабу, місткістю ринків і транспортними витратами [4]. Відповідно, структура міжнародної економіки визначається не лише масштабами транскордонних потоків, а й нерівномірністю розміщення фінансових, виробничих, технологічних, ресурсних і логістичних можливостей.

Зазначені положення створюють теоретичне підґрунтя для трактування поліцентричності як форми просторово-функціональної організації міжнародної економіки, за якої глобальні економічні процеси формуються під впливом декількох взаємопов'язаних і водночас конкуруючих центрів. Кожен із них характеризується власним поєднанням економічного, фінансового, технологічного, ресурсного та інституційного потенціалу.

У цьому контексті важливими є положення Дж. Фрідманна про ієрархічну систему світових міст і центрів управління глобальними економічними процесами [5] та С. Сассен щодо ролі глобальних міст як вузлів концентрації фінансів, управління та спеціалізованих послуг [6].

Водночас, поліцентричність необхідно розмежовувати з багатополярністю. Остання переважно характеризує розподіл політичної та геополітичної сили між державами, тоді як поліцентричність має ширший просторово-економічний зміст. Центрами міжнародної економіки можуть виступати не лише держави, а й регіональні інтеграційні об'єднання, глобальні міста, фінансові центри, технологічні кластери та інші структурні елементи світового господарства.

Таке бачення узгоджується з мережевим підходом М. Кастельса, відповідно до якого сучасні економічні процеси дедалі більше організовуються навколо глобальних мереж і потоків капіталу,

інформації, технологій та управлінських рішень [7]. Відповідно, значення певного центру визначається не лише масштабом його економіки, а й місцем у міжнародних виробничих, фінансових, торговельних та інформаційних мережах.

Поліцентрична міжнародна економіка тому не зводиться до системи декількох великих держав. Її структура формується на глобальному, регіональному, національному та корпоративному рівнях, а центри економічної сили можуть мати різну конфігурацію залежно від конкретної сфери міжнародної взаємодії. Це також відповідає підходу Г. Джереффі до глобальних ланцюгів створення вартості, який акцентує увагу на функціональному розподілі виробничих операцій та нерівномірності створення і привласнення доданої вартості між учасниками міжнародних виробничих мереж [8].

Унаслідок цього центри світової торгівлі, фінансів, технологічних інновацій або виробництва стратегічних ресурсів не обов'язково збігаються. Країна може посідати вагоме місце у світовому товарному експорті, але залишатися залежною від зовнішніх технологій, капіталу чи критичних ресурсів. Саме поєднання просторової неоднорідності, функціональної спеціалізації та мережевої взаємозалежності дає підстави розглядати поліцентричність як одну з визначальних характеристик сучасної міжнародної економіки.

Теоретичні концепції, які дозволяють розкрити окремі складові поліцентричності міжнародної економіки, систематизовано в табл. 1.

Таблиця 1. Теоретичні концепції дослідження міжнародної економіки в умовах поліцентричного світу

Теоретичний підхід	Основний зміст	Значення для дослідження поліцентричності
Порівняльних переваг	Міжнародна спеціалізація та обмін	Пояснення структури торговельних зв'язків
Факторних переваг	Відмінності в ресурсній забезпеченості	Визначення ресурсної основи центрів
Полюсів зростання	Нерівномірна концентрація економічної активності	Ідентифікація центрів економічного розвитку
Світ-системний	Ієрархічність світового господарства	Аналіз асиметрії між центром і периферією
Нової економічної географії	Просторова концентрація виробництва і ринків	Дослідження просторової структури
Глобальних ланцюгів вартості	Міжнародна фрагментація виробництва	Визначення функціонального місця країн
Інституційний	Вплив правил та інститутів	Аналіз інституційної неоднорідності
Геоекономічний	Використання економічних ресурсів у стратегічній конкуренції	Дослідження взаємодії центрів сили
Мережевий	Взаємозалежність учасників світової економіки	Визначення центральності та залежностей

Джерело: власна розробка автора

Наведені концепції не слід розглядати як взаємовиключні. Кожна з них пояснює певний вимір міжнародної економіки. Порівняльні та факторні переваги характеризують основу спеціалізації; концепція полюсів зростання – нерівномірність концентрації економічної активності; світ-системний підхід – ієрархічність міжнародних зв'язків; глобальні ланцюги створення вартості – функціональну фрагментацію виробництва; геоекономічний підхід – стратегічний характер економічної взаємодії.

Саме поєднання цих підходів створює теоретичну основу для дослідження поліцентричного світу. Поліцентричність не скасовує міжнародну спеціалізацію, глобальні ланцюги створення вартості або нерівномірність розвитку, а змінює характер взаємодії відповідних процесів.

Першою фундаментальною характеристикою поліцентричної міжнародної економіки є просторова деконцентрація економічної сили. Вона проявляється у поступовому збільшенні кількості країн і регіонів, здатних істотно впливати на глобальні виробничі, торговельні, фінансові та

інвестиційні процеси.

Водночас просторова деконцентрація не означає рівномірності. Поліцентрична модель зберігає значні відмінності між країнами за рівнем продуктивності, доходів, технологічного розвитку та доступу до капіталу. Тому поліцентричність доцільно розглядати як систему асиметричних центрів, а не як систему рівнозначних економічних полюсів.

Другою характеристикою є функціональна спеціалізація центрів. Економічний вплив може базуватися на різних джерелах: масштабах внутрішнього ринку, фінансовому капіталі, технологіях, виробничих потужностях, природних ресурсах, логістичному положенні або інституційній спроможності. Це створює складну систему взаємної залежності навіть між конкуруючими центрами.

Третьою характеристикою виступає регіоналізація міжнародних економічних зв'язків. Поглиблення глобалізації супроводжується одночасним зміцненням регіональних інтеграційних просторів. Регіональні торговельні угоди, спільні стандарти, інфраструктурні проєкти та виробничі ланцюги сприяють концентрації економічної взаємодії всередині окремих макрорегіонів.

Регіоналізація не обов'язково суперечить глобалізації. Вона може виступати формою адаптації міжнародної економіки до підвищення ризиків та невизначеності. Компанії і держави прагнуть поєднувати переваги глобальних ринків зі скороченням критичних залежностей, що сприяє розвитку nearshoring, friend-shoring та інших моделей перебудови ланцюгів постачання [9].

Четвертою характеристикою є мережева взаємозалежність. Сучасні центри міжнародної економіки не функціонують ізольовано, навіть за умов посилення стратегічної конкуренції між ними зберігаються значні торговельні, інвестиційні, фінансові та технологічні зв'язки.

Саме мережева природа міжнародної економіки пояснює, чому повна економічна автономізація великих центрів є надзвичайно складною. Формується не стільки система ізольованих блоків, скільки мережа взаємопов'язаних центрів із різною інтенсивністю та характером взаємозалежності.

П'ятою характеристикою є інституційна неоднорідність. Поліцентричний світ не передбачає обов'язкового поширення єдиної моделі економічного регулювання. Різні центри можуть поєднувати ринкові механізми, державне регулювання, промислову політику, контроль стратегічних секторів та різні підходи до цифрового середовища.

Це змінює традиційне уявлення про глобальну інституційну конвергенцію. Міжнародна економічна взаємодія дедалі частіше відбувається між країнами, які мають суттєво відмінні регуляторні моделі, але залишаються взаємозалежними через торгівлю, інвестиції та виробничі мережі.

Шостою характеристикою є геоекономізація міжнародних відносин. Торгівля, інвестиції, фінанси, технології, енергетика та інфраструктура дедалі частіше використовуються не тільки для отримання економічної вигоди, а й як засоби забезпечення стратегічних інтересів.

Економічна взаємозалежність за таких умов має подвійний характер. З одного боку, вона створює стимули для співпраці, оскільки розрив сформованих зв'язків супроводжується значними витратами. З іншого – асиметрична залежність може перетворюватися на джерело економічного впливу.

Це дозволяє уточнити традиційне трактування економічної взаємозалежності. Для поліцентричної міжнародної економіки значення має не тільки її рівень, а й структура залежності: хто контролює критичні ресурси, технології, фінансову інфраструктуру, транспортні маршрути, цифрові платформи та інші стратегічні вузли.

Особливого значення набуває поняття економічної стійкості. Якщо глобалізаційна модель переважно орієнтувалася на мінімізацію витрат та підвищення ефективності міжнародного поділу праці, то сучасна поліцентрична модель дедалі більше враховує необхідність резервування, диверсифікації та зниження критичних залежностей.

Тому ефективність міжнародних економічних зв'язків уже не може оцінюватися лише через

мінімізацію витрат. Важливими стають надійність постачання, диверсифікація партнерів, доступність альтернативних маршрутів і можливість адаптації до зовнішніх шоків.

Суттєвий вплив на формування поліцентричності здійснює цифрова трансформація. Цифрові платформи, штучний інтелект, напівпровідники, хмарні технології, великі дані та цифрова інфраструктура стають новими джерелами економічної сили. Відповідно, технологічний центр може мати глобальний вплив, який суттєво перевищує його частку у традиційній торгівлі товарами.

Водночас цифровізація формує нові лінії поділу світового економічного простору. Відмінності у стандартах захисту даних, регулюванні цифрових платформ, кібербезпеці та технологічних екосистемах створюють передумови для виникнення цифрових економічних просторів, які частково накладаються на традиційні торговельні та геополітичні структури.

Поліцентричність міжнародної економіки тому необхідно досліджувати як багатовимірне явище. Недостатньо визначити найбільші економіки за обсягом ВВП або експорту. Необхідно враховувати торговельну, фінансову, технологічну, ресурсну, інституційну та мережеву складові економічного впливу.

Відповідно, концептуальні засади дослідження міжнародної економіки доцільно формувати на основі взаємодії декількох методологічних підходів (табл. 2).

Таблиця 2. Концептуальні напрями дослідження міжнародної економіки в умовах поліцентричності

Напрям	Предмет дослідження	Аналітичний результат
Системний	Взаємодія елементів світового господарства	Цілісне бачення міжнародної економіки
Просторовий	Розміщення та концентрація економічної активності	Ідентифікація глобальних і регіональних центрів
Мережевий	Торговельні, фінансові та виробничі зв'язки	Виявлення центральності та залежностей
Інституційний	Правила та моделі економічного регулювання	Оцінка інституційної неоднорідності
Геоекономічний	Стратегічне використання економічних ресурсів	Визначення конкуренції центрів
Відтворювальний	Рух ресурсів і створення доданої вартості	Оцінка функціонального місця країн

Джерело: власна розробка автора

Представлені напрями формують взаємодоповнюючу систему. Системний підхід забезпечує цілісне розуміння міжнародної економіки, просторовий дозволяє ідентифікувати центри концентрації економічної активності, а мережевий – визначити характер зв'язків між ними. Інституційний підхід пояснює вплив відмінностей у правилах функціонування економік, геоекономічний розкриває стратегічний характер взаємодії, тоді як відтворювальний дозволяє простежувати рух ресурсів та доданої вартості.

Системний підхід повинен бути базовим, оскільки поліцентричність є властивістю всієї міжнародної економічної системи, а не просто характеристикою окремих країн. Зміна ролі одного центру впливає на торговельні, інвестиційні, фінансові та технологічні потоки інших учасників.

Просторовий підхід дозволяє досліджувати географічний перерозподіл економічної активності. При цьому поняття центру не слід пов'язувати лише з масштабом національної економіки. Центр повинен визначатися також здатністю формувати потоки, стандарти, інвестиційні рішення та впливати на поведінку інших учасників.

Мережевий підхід поглиблює таке трактування. Впливовість центру залежить не лише від його внутрішніх ресурсів, а й від положення у міжнародних мережах. Країна або економічний суб'єкт, через який проходять критично важливі торговельні, фінансові, технологічні чи інформаційні потоки, може мати значний системний вплив навіть за відносно менших масштабів власної економіки.

Інституційний підхід дозволяє врахувати співіснування різних моделей економічного

розвитку. У поліцентричному світі міжнародна економіка функціонує не в межах єдиного інституційного простору, а через взаємодію різних систем регулювання. Саме тому сумісність або конфліктність правил стає самостійним фактором міжнародних економічних потоків.

Геоекономічний підхід набуває особливого значення в умовах, коли економічні інструменти дедалі активніше використовуються для реалізації стратегічних цілей. У цьому контексті об'єктом аналізу повинні бути не лише обсяги міжнародних потоків, а й ступінь контролю над ними, можливості їх переорієнтації та характер асиметричних залежностей.

Відтворювальний підхід дозволяє зосередити увагу на тому, де саме в міжнародній економічній системі створюється, перерозподіляється та привласнюється додана вартість. Це особливо важливо в умовах глобальних виробничих мереж, коли високий обсяг експорту не завжди означає високий рівень участі країни у створенні кінцевої вартості.

Поєднання зазначених підходів дозволяє перейти від традиційної моделі дослідження міжнародної економіки як сукупності транскордонних потоків до її розуміння як динамічної багаторівневої мережі асиметричних центрів економічної сили, взаємодія яких формується під впливом міжнародного поділу праці, просторової концентрації ресурсів, технологічних переваг, інституційних відмінностей та геоекономічних інтересів.

Таке трактування не заперечує глобалізацію, але дозволяє уточнити її сучасний характер. Йдеться не стільки про деглобалізацію як повне згортання міжнародних зв'язків, скільки про їх реконфігурацію. Глобальні взаємозв'язки стають більш вибірковими, регіоналізованими та стратегічно орієнтованими.

Відповідно, поняття поліцентричності дозволяє поєднати процеси, які на перший погляд можуть здаватися суперечливими: глобалізацію та регіоналізацію, інтеграцію та фрагментацію, взаємозалежність та прагнення до економічної автономії. Вони виступають різними проявами трансформації однієї міжнародної економічної системи.

Для країн, які не належать до найбільших глобальних центрів, поліцентричність створює одночасно нові можливості та ризики. Розширення кількості центрів економічної сили збільшує потенційні напрями торговельної, інвестиційної та технологічної взаємодії. Водночас посилення конкуренції між центрами може підвищувати зовнішньоекономічну невизначеність і формувати необхідність стратегічного вибору моделей інтеграції.

Особливого значення це набуває для України. Її інтеграція до європейського економічного простору відбувається в умовах загальної перебудови міжнародної економічної системи, трансформації логістичних маршрутів, зміни глобальних виробничих ланцюгів та посилення значення економічної безпеки. Тому визначення місця України в поліцентричному світі потребує оцінювання не лише традиційних показників зовнішньої торгівлі, а й її ролі у регіональних виробничих, транспортних, енергетичних, продовольчих і технологічних мережах.

Висновки і перспективи.

Формування поліцентричного світу є результатом довгострокової трансформації просторової, функціональної та інституційної структури міжнародної економіки. Посилення нових центрів економічного розвитку не призводить до автоматичного зникнення традиційних центрів, а формує складнішу систему їх взаємодії. Її визначальними характеристиками стають асиметричність економічної сили, функціональна спеціалізація центрів, регіоналізація, мережева взаємозалежність та інституційна неоднорідність.

Теоретичне дослідження міжнародної економіки за таких умов потребує поєднання положень класичних і сучасних концепцій міжнародної торгівлі, теорії полюсів зростання, світ-системного підходу, нової економічної географії, концепцій глобальних ланцюгів створення вартості, інституційної та геоекономічної теорій. Жодна з них окремо не забезпечує повного пояснення поліцентричної структури, проте їх інтеграція дозволяє досліджувати міжнародну економіку одночасно з позицій спеціалізації, просторової концентрації, функціональної

взаємозалежності та стратегічної конкуренції.

Поліцентричність не слід ототожнювати з деглобалізацією. Сучасні зміни більшою мірою характеризують реконфігурацію глобалізації, за якої міжнародні економічні зв'язки зберігаються, але стають більш регіоналізованими, вибірковими та орієнтованими на зниження критичних залежностей. Економічна ефективність у таких умовах дедалі частіше доповнюється критеріями стійкості, безпеки та стратегічної автономності.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичного інструментарію кількісного оцінювання поліцентричності міжнародної економіки та визначенням економічної ваги окремих глобальних і регіональних центрів. Подальшого опрацювання потребує оцінювання трансформації торговельних, інвестиційних, технологічних і виробничих зв'язків під впливом регіоналізації, цифровізації та посилення геоекономічної конкуренції. Окремим напрямом досліджень доцільно визначити оцінювання місця України в поліцентричній міжнародній економіці з урахуванням її інтеграції до європейського економічного простору та участі у виробничих, транспортних, енергетичних, продовольчих і технологічних мережах.

Список використаних джерел

1. Філіпов О. Еволюція теоретичних підходів до міжнародної торгівлі: наукові школи, парадигми та інтеграційні перспектив. *Суспільство та безпека.* 2025. № 1 (7). С. 81–92. DOI: https://doi.org/ 10.26642/sas-2025-1(7)-81-92

2. Палига Є. М., Гнатюк Я. І. Особливості визначення конкурентоспроможності прикордонних регіонів. *Наукові записки*. 2011. № 4. С. 3–14. URL: https://nz.uad.lviv.ua/uk/articles/osoblivosti-viznachennia-konkurentospromozhnosti-prikordonnikh-regioniv/

3. Бондарук Т. Точки зростання та їх роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку територій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-46.

4. Кузьменко Д. Місто як осередок економічної концентрації: агломераційний ефект у національному контексті. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій.* 2025. Т. 2, № 16. С. 277–287. DOI: https://doi.org/10.32750/2025-0226

5. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Глобальні орієнтири просторового розвитку в сучасних умовах: виклики для України. *Соціальна економіка*. 2018. № 55. С. 50–61. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Rodchenko_Prus.pdf

6. Подлепіна П. О., Сабадир В. М. Глобальні міста в міжнародному туризмі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2017. № 6. С. 198–205. DOI: https://doi.org/10.26642/ema-2022-3(101)-55-69

7. Гальчинський А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми. *Економіка України*. 2012. № 5. С. 4–17. URL: https://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000027391

8. Миценко В., Церковнюк К. Аналітичні підходи до дослідження конфігурації ланцюгів створення вартості. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences.* 2024. Т. 332, № 4. С. 162–170. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-24

9. Панченко В., Резнікова Н., Грод М. Глобальна конкуренція і політика стримування розвитку: нормативно-інституційні виміри стратегічного суперництва. *Міжнародна економічна політика*. 2025. № 2. С. 7–41. DOI: https://doi.org/10.33111/iep.2025.43.01

Статтю отримано: 02.09.2026 / Рецензування 18.10.2026 / Прийнято до друку: 30.10.2026

Marat Ibatullin
Doctor of Economics, Professor
Administrative Management and Foreign Economic Activity Department
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: imi_1@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8765-6261

CONCEPTUAL FOUNDATIONS FOR RESEARCHING THE INTERNATIONAL ECONOMY IN A POLYCENTRIC WORLD

Abstract

Introduction. *The international economy is undergoing a transformation driven by the redistribution of economic power, the regionalization of trade flows, geoeconomic competition, and the real-time restructuring of global markets—all of which are shaping a new state of polycentric structures within the global economy. Such conditions necessitate an expansion of the conceptual foundations and approaches used in traditional analyses of international economic relations, incorporating structural, institutional, and geoeconomic perspectives.*

Methods. *The methodological framework is based on a systems approach, which allows for the examination of the international economy as a dynamic, multi-level system characterized by the interconnections between asymmetric centers of economic power. Structural approaches are frequently employed to identify centers of economic activity and to assess the nature of the trade, financial, and technological linkages between them. Institutional and geoeconomic approaches are utilized to analyze non-standard regulatory models, the strategic allocation of economic resources, asymmetric decision-making, and the specific patterns of value creation and redistribution within the global economy.*

Results. *The study systematizes theoretical approaches to the analysis of the international economy and characterizes its polycentric nature as a spatial-functional organization, defined by the interaction of several asymmetric, specialized centers of economic power. A comprehensive framework is proposed, integrating systemic, spatial, network, institutional, economic, and creative approaches to study the geo-formations of global dominance. It is evident that the ongoing shifts in the international economy are leading not to globalization, but to its reconfiguration – a process that fosters the regionalization of economic phenomena, intensifies strategic competition, and places a greater premium on resilience, security, and the mitigation of critical vulnerabilities.*

Discussion. *Future research should focus on developing methodological tools for analyzing various global and regional centers. Further study is required to assess the transformation of trade, investment, technological, and virtual spheres, taking into account regionalization, digitalization, and intensifying geoeconomic competition. A specific area for future research involves evaluating Ukraine's position within this polycentric international economy, particularly regarding its integration into the European economic space and its participation in industrial, transport, energy, food, and technological sectors.*

Keywords: *international economy, polycentricity, globalization, regionalization, geoeconomic competition, interdependence.*

References

1. Filipov, O. (2025). Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv do mizhnarodnoi torhivli: naukovi shkoly, paradyhmy ta intehratsiini perspektyv. *Society and Security, 1 (7),* 81–92. DOI: https://doi.org/10.26642/sas-2025-1(7)-81-92. [in Ukrainian]

2. Palyha, Ye. M., & Hnatiuk, Ya. I. (2011). Osoblyvosti vyznachennia konkurentospromozhnosti prykordonnykh rehioniv [Features of determination of competitiveness of boundary regions]. *Naukovi zapysky [Scientific Papers], 4,* 3–14. Retrivied from https://nz.uad.lviv.ua/uk/articles/osoblivosti-viznachennia-konkurentospromozhnosti-prikordonnikh-regioniv/ [in Ukrainian]

3. Bondaruk, T. (2021). Tochky zrostannia ta yikh rol u zabezpechenni stiikoho ekonomichnoho rozvytku terytorii [Growth points and their role in providing sustainable economic development of territorries]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and Society], 28*. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-46 [in Ukrainian]

4. Kuzmenko, D. (2025). Misto yak oseredok ekonomichnoi kontsentratsii: ahlomeratsiinyi efekt u natsionalnomu konteksti [*The city as a center of economic concentration: agglomeration effect in the national context*]. *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii [European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation], 2(16),* 277–287. DOI: https://doi.org/10.32750/2025-0226 [in Ukrainian]

5. Rodchenko, V. B., & Prus Yu. I. (2018). Hlobalni oriientyry prostorovoho rozvytku v suchasnykh umovakh: vyklyky dlia Ukrainy [Global landmarks of spatial development in modern conditions: challenges for Ukraine]. *Sotsialna ekonomika, 55,* 50–61. Retrivied from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Rodchenko_Prus.pdf [in Ukrainian]

6. Podlepina, P. O., & Sabadyr, V. M. (2017). Hlobalni mista v mizhnarodnomu turyzmi [Theoretical and methodological construction of the study of the problems of the state policy of ensuring the security of urbanized territories]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm [Economics, Management and Administration], 6*, 198–205. https://doi.org/10.26642/ema-2022-3(101)-55-69 [in Ukrainian]

7. Halchynskyi, A. (2012). Ekonomichnyi rozvytok: metodolohiia onovlenoi paradyhmy [Economic development: methodology of the renewed paradigm]. *Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine], 5,* 4–17. Rertivied

from https://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000027391 [in Ukrainian]

8. Mytsenko, V., & Tserkovniuk, K. (2024). Analitychni pidkhody do doslidzhennia konfihuratsii lantsiuhiv stvorennia vartosti [Analytical approaches to studying the configuration of value creation chain]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky [*Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences]*, *332(4),* 162–170. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-24. [in Ukrainian]

9. Panchenko, V., Reznikova, N., & Hrod, M. (2025). Hlobalna konkurentsiia i polityka strymuvannia rozvytku: normatyvno-instytutsiini vymiry stratehichnoho supernytstva. *Mizhnarodna ekonomichna polityka, 2,* 7–41. DOI: https://doi.org/10.33111/iep.2025.43.01. [in Ukrainian]

Received: 09.02.2026 / Review 10.18.2026 / Accepted 10.30.2026